

ΑΜΙΑΚΑ Σ. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΥ

Καθηγητοῦ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΚΑΝΟΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ
ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

«Καὶ ἔστιν αὕτη ἡ φύσις τοῦ
ἐπιεικοῦς, ἐπανόρθωμα νόμου».

(Ἀριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομ. Β' 14)

«... ὡς μήτε τὸ πρᾶον ἔκλυτον, μήτε
στύφον τὸ αὐστηρὸν καταλείψοιμεν...»

(Κανὼν γ' τῆς ἐν Τρούλλῳ)

Διάκονος
Μελέτιος Βελανιδιώτης
8 Ιουνίου 1954

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ «ΑΣΤΗΡ» ΑΔ. & Ε. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ — 1949

2. Η ΙΕΡΩΣΥΝΗ

Οὐχὶ διαφόρως καθορίζονται ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν ἐφαρμοζομένην ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς ἱερωσύνης οἰκονομίαν. Ἡ ἐν τῷ μυστηρίῳ τούτῳ ἐφαρμοζομένη οἰκονομία ἀναφέρεται κατὰ πρῶτον λόγον γενικώτερον εἰς τὸ ζήτημα τῆς κατ' οἰκονομίαν ἀναγνώρισεως ὡς ἐγκύρου τῆς ὀπωσδήποτε ἀντικανονικῶς τελεσθείσης χειροτονίας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ εἴτε ἐν ἑτεροδόξῳ τινὶ ἐκκλησίᾳ. Τὴν χειροτονίαν ἔχει δικαίωμα νὰ τελέσῃ νομίμως ἐγκύρως καὶ κανονικῶς ὁ οἰκείος ἐπίσκοπος ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἐπισκοπῇ, ἢ ὁ ὑπὸ τούτου ἐντολὴν πρὸς τοῦτο διὰ τὴν χειροτονίαν κληρικοῦ τῆς ἀρμοδιότητός του λαμβάνων ἕτερος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπίσκοπος. Ἡ ἀυθαίρετος τοῦ δευτέρου ἐνέργεια καθιστᾷ τὴν χειροτονίαν ἄκυρον καὶ ἀντικανονικὴν καὶ παράνομον, ἢ δὲ τοιαύτη χειροτονία μόνον ὡς ἰσχυρὰ δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ. Ὡς πρὸς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς χειροτονίας εἰς περίπτωσιν ἀντικανονικῆς αὐτῆς τελέσεως καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔλλειψιν ὀρισμένων πρὸς τὸν χειροτονούμενον προϋποθέσεων, ἢ ἐφαρμογῇ τῆς οἰκονομίας ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς καλῆς διαθέσεως καὶ ἐκτιμήσεως τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου, εἴτε ὡς πρὸς τὴν ἀποδοχὴν τοῦ ἀνωμάλως χειροτονηθέντος, εἴτε ὡς πρὸς τὴν μὴ κανονικὴν δίωξιν τοῦ ἀντικανονικῶς ἐνεργήσαντος τὴν χειροτονίαν ἐπισκόπου. Τοῦτ' αὐτὸ θὰ ἠδύνατο νὰ λεχθῇ προκειμένου καὶ περὶ τῆς ἀναγνώρισεως ὡς ἐγκύρου καὶ κανονικῆς κατ' οἰκονομίαν καὶ τῆς τυχόν ὑπὸ καθηρημένου ἐπισκόπου τελεσθείσης χειροτονίας.

Ἡ ἐν προκειμένῳ ἐφαρμογῇ τῆς οἰκονομίας ἀναφέρεται ὄχι τόσο εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἀναγνώρισεως τῆς τοιαύτης χειροτονίας γενικῶς, διότι αὕτη θεωρεῖται καὶ πρέπει νὰ θεωρῆται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὡς μηδέποτε γενομένη, ὅσον εἰς τὸ σημεῖον τοῦ δυνατοῦ τῆς κατ' οἰκονομίαν μὴ ἐπαναλήψεως τῆς χειροτονίας, ἂν ποτε ἐδημιουργεῖτο ζήτημα, μετὰ τὴν χορηγηθεῖσαν συγγνώμην, χρησιμοποίησεως τοῦ οὕτως ἀνωμάλως χειροτονηθέντος ὡς κληρικοῦ. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τὴν οἰκονομίαν δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ χορηγήσῃ ὁ οἰκείος ἐπίσκοπος, ἀλλ' ἢ σύνοδος, ἢ μᾶλλον τὸ ἀρμόδιον ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον, ὅπερ καὶ μόνον ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἄρῃ ἢ τροποποιήσῃ τὴν ποινὴν. Τὸ αὐτὸ προκειμένου περὶ κατ' οἰκονομίαν μὴ ἐπαναλήψεως τῆς χειροτονίας τοῦ ὑπὸ καθηρημένου ἐπισκόπου χειροτονηθέντος κληρικοῦ, ἀνεξαρτήτως τῆς ἄρσεως ἢ τροποποιήσεως τῆς ποινῆς τοῦ καθαιρεθέντος ἐπισκόπου. Ἡ Ἐκκλη-

Ἐ δὲ ὅλως ἔδοξέ τισι τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν, οἰκονομίας ἕνεκα τῶν πολλῶν, δεχθῆναι αὐτῶν τὰ βάπτισμα, ἔστω δεχτόν. (P. G. 32, col. 669).

σία κατὰ ταῦτα δύναται οἰκονομία χρωμένη, κατ' ἀναλογίαν τῆς μὴ ἀναχειροτονήσεως τοῦ ὑπ' αὐτῆς τυχόν συγχωρουμένου καθηρημένου ἐπισκόπου, νὰ μὴ ἀναχειροτονήσῃ τὸν οὕτωσὶ χειροτονηθέντα ὑπὸ τοῦ καθηρημένου ἐπισκόπου. Ἐκ τούτου ἐξάγεται ὅτι ἡ τυχὸν ἄρνησις ἐφαρμογῆς τῆς οἰκονομίας θὰ εἶχεν ὡς συνέπειαν δυναμικῶς τὴν τοῦ ἐκ καθηρημένου ἐπισκόπου προελθόντος κληρικοῦ ἀναχειροτόνησιν, ἐφ' ὅσον μάλιστα παρ' ἡμῖν οὐδεὶς λόγος περὶ τοῦ ἀνεξαλείπτου τῆς ἱερωσύνης (*character indelebilis*) δύναται νὰ γίνῃ, τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν μὴ ἀποδεχθείσης τοιαύτην διδασκαλίαν, οὐδὲ κἂν σχετικὴν θεωρίαν διὰ τῆς θεολογίας αὐτῆς ἀναπτυξάσης.

Ἐξ ἄλλου ἐν τε τῇ ἀρχαίᾳ καὶ τῇ συγχρόνῳ Ἐκκλησίᾳ ζήτημα μέγα ἠγέρθη περὶ τῆς ἀναγνωρίσεως ὡς ἐγκύρου — κατ' οἰκονομίαν — τῆς χειροτονίας καὶ συνεπῶς τῆς ἱερωσύνης τῶν αἵρετικῶν καὶ τῶν ἑτεροδόξων ἐκκλησιῶν. Γνωρίζομεν δὲ πόσον σπουδαίως ἠσχολήθη ἡ παλαιότερα Ἐκκλησία μὲ τὸ ζήτημα τοῦτο, καταλήξασα, ὡς καὶ περὶ τοῦ βαπτίσματος, εἰς τὴν ἐπιεικεστέραν ἄποψιν, τῆς κατ' οἰκονομίαν δηλονότι ἀποδοχῆς ὡς ἐγκύρου τῆς χειροτονίας τῶν αἵρετικῶν καὶ ἄλλων ἑτεροδόξων ἐκκλησιῶν.

Ἡ τυχὸν ἀντικανονικὴ τέλεσις τῆς χειροτονίας ἀποτελεῖ ἀντικείμενον ἐφαρμογῆς τῆς οἰκονομίας. Οὕτως ὁ Κορνήλιος παρ' Εὐσεβίου λέγει προκειμένου περὶ κατ' οἰκονομίαν παρεκκλίσεως τῆς κανονικῆς προϋποθέσεως ὅτι ὁ χειροτονηθεὶς κληρικὸς πρέπει νὰ ἔχῃ κανονικῶς βαπτισθῆ. «Καταλιπὼν γὰρ ὁ λαμπρὸς οὗτος τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἐν ἣ ἠπιστεύσας κατεξιώθη τοῦ πρεσβυτερίου κατὰ χάριν τοῦ ἐπισκόπου τοῦ ἐπιθέντος αὐτῷ χειρᾶς εἰς πρεσβυτερίου κλῆρον, ὃς διακωλυόμενος ὑπὸ παντὸς τοῦ κλήρου ἀλλὰ καὶ λαϊκῶν πολλῶν, ἐπεὶ μὴ ἐξὸν ἦν τὸν ἐπὶ κλίνης διὰ νόσον περιχυθέντα, ὥσπερ καὶ οὗτος, εἰς κλῆρόν τινα γενέσθαι, ἠξίωσε συγχωρηθῆναι αὐτῷ τοῦτον μόνον χειροτονῆσαι»¹. Ὁ ιβ' κανὼν τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ Συνόδου ἐπιτρέπει κατὰ συγκατάβασιν τὴν χειροτονίαν τῶν κληρικῶν² (πρβλ. καὶ β' κανόνα τῆς Α' Οἰκ. Συνόδου³). Ἐπίσης ὁ Σωκράτης ἀναφέρει περὶ Μελιτίου· «ἔδοξεν οὖν Μελίτιον μὲν, φιλανθρωπότερον κινήσεως τῆς Συνόδου (κατὰ γὰρ τοῦ ἀκριβοῦς λόγου, οὐδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιον ἦν), μένειν ἐν τῇ πόλει ἑαυτοῦ καὶ μηδεμίαν ἐξουσίαν ἔχειν αὐτοῦ μήτε χειροθετεῖν, μήτε προχειρίζεσθαι, μήτε ἐν χώρᾳ μήτε ἐν πόλει ἐτέρα φαίνεσθαι, ταύτης τῆς προφάσεως ἕνεκα, ψιλὸν δὲ τὸ ὄνομα τῆς τιμῆς κεκτηθῆσθαι...»⁴.

1. Εὐσεβίου, Ἐκκλ. Ἱστορ. VI. 43—P. G. 20, col. 624,5.

2. I. K. σελ. 160.

3. Αὐτόθι σελ. 34.

4. Σωκράτους, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία I. 9 — P. G. 67, col. 80.

Ἡ Ἀ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διὰ τοῦ η' κανόνος αὐτῆς¹ δέχεται τοὺς κληρικούς τῶν Καθαρῶν διὰ χειροθεσίας καὶ λιβέλλου, καθορίζει δὲ μάλιστα ἐπιεικέστατα τὴν τακτοποίησιν τῶν ἐκ τούτων βαθμούχων, εἰς ἣν περίπτωσιν ὑπάρχουν ἤδη ἐπίσκοποι καὶ πρεσβύτεροι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, πρὸς ἀποφυγὴν καταστάσεως δύο, φερ' εἰπεῖν, ἐν τῇ αὐτῇ ἐπισκοπῇ ἐπισκόπων. Ἐπίσης ὁ ξη' τῆς ἐν Καρθαγένῃ². Ὁμοίως ὁ Μ. Βασίλειος ἐν τῷ α' κανόνι λέγει: «Οἶδα δὲ ὅτι τοὺς ἀδελφούς τοὺς περὶ Ζώην καὶ Σατορνῖνον, ἀπ' ἐκείνης ὄντας τῆς τάξεως προσεδεξάμεθα εἰς τὴν καθέδραν τῶν ἐπισκόπων, ὥστε τοὺς τῷ τάγματι ἐκείνων συνημμένους οὐκέτι δυνάμεθα διακρίνειν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, οἷον κανόνα τινὰ τῆς πρὸς αὐτοὺς κοινωνίας ἐκθέμενοι, διὰ τῶν ἐπισκόπων παραδοχῆς»³. Παρὰ τοὺς ἀπαγορευτικούς κανόνας, ἔχομεν πλεῖστα παραδείγματα χειροτονίας διγάμων⁴, ἐπίσης δὲ καὶ συγχώρησιν κληρικῶν νυμφευθέντων μετὰ τὴν χειροτονίαν⁵. Ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ οἰονεὶ κατ' οἰκονομίαν χειροτονία προσώπων ὡς ὁ Ἀμβρόσιος Μεδιολάνων καὶ ὁ Συνέσιος Πτολεμαῖδος, περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως τῶν ὀπίων ἐχώρει ἤδη ἀμφιβολία⁶. Ἐπίσης μαρτυρεῖται καὶ χειροτονία ἀνηλίκων⁷. Τέλος δὲ ὁ Δημήτριος ὁ Χωματηνὸς ἐν ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ λέγει: «Καὶ αἰρετικῶν γὰρ χειροτονίαι τοῖς ὀρθοδόξοις δεκταὶ εἰσι, κατὰ τὴν τῶν Πατέρων παράδοσιν, ὀρθοδόξων ἢ ὄντων ἢ γινομένων τῶν ὑπ' αὐτῶν χειροτονουμένων»⁸. Καὶ εἰς νεωτέραν δ' ἐποχὴν (1876 ἐξ ἀφορμῆς τοῦ βουλγαρικοῦ σχίσματος) ἡ Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ τῇ βάσει γνωμοδοτήσεως σχετικῆς ἐπιτροπῆς ἀπεφάνθη ὅτι «τοὺς ὑπὸ καθηρημένων ἐπισκόπων κεχειροτονημένους καὶ ὑπὸ σχισματικῶν, ὡς ἔτι ἐκ τῆς ἐκκλησίας ὄντας, δεκτέον εἰς τὴν κοινωνίαν κατὰ τὴν διαγόρευσιν τοῦ ὀγδόου κανόνος τῆς πρώτης Οἰκ. Συνόδου, ἕκαστον δηλαδὴ μετὰ τοῦ οἰκείου ἱερατικοῦ βαθμοῦ καὶ

1. I. K. σελ. 36.

2. Αὐτόθι σελ. 261.

3. Αὐτόθι σελ. 362.

4. Θεοδωρήτου, Ἐπιστολὴ ρι'—P. G. 83, col. 1305.

5. Κανὼν γ' τῆς ἐν Τρούλλῳ (I. K. σελ. 87 κ. ἐ.)· πρβλ. καὶ σχετικὴν ἐρμηνεῖαν Ἀριστηνοῦ ἐν P. Π. Σ. τόμ. Β' σελ. 314 κ. ἐ.

6. Θεοδωρήτου, Ἐκκλ. ἱστορία Δ' 6—P.G. 86, col. 1132. Εὐαγγεῖον τοῦ Σχολαστικοῦ, Ἐκκλ. ἱστορία Α' 15—P.G. 86, col. 2464. Ἐφ' ὅσον γνωρίζω, εἰς μεταγενεστέραν ἐποχὴν παρόμοιαι περιπτώσεις οὐδέποτε παρουσιάσθησαν, οὔτε θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ καὶ σήμερον ἀνεκτὴ παρομοία τῆς οἰκονομίας ἐφαρμογῆ.

7. Εὐσέβ. Ἐκκλ. ἱστορ. ΣΤ' 38—P.G. 20, col. 589. Ἡ ἀπὸ τῶν περὶ τῆς κανονικῆς ἡλικίας κανονικῶν διατάξεων παρέκκλισις εἶναι συνήθης καὶ σήμερον εἰς πάσας σχεδὸν τὰς ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας. Ἀναφέρω δὲ παραδείγματος χάριν τὸν πρό τινων ἐτῶν θανόντα πατριάρχην Φώτιον Ἀλεξανδρείας, ὅστις ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος εἰς ἡλικίαν 28 ἐτῶν.

8. P. Π. Σ. τόμ. Ε' σελ. 433—434.

σχήματος». Τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐδέξαντο πᾶσαι σχεδὸν αἱ αὐτοκέφαλοι ἐκκλησίαι¹. Καὶ ἤδη ἀρθέντος τοῦ βουλγαρικοῦ σχίσματος ἀνεγνωρίσθησαν κατ' οἰκονομίαν ὡς κανονικαὶ αἱ χειροτονίαι οὐ μόνον τῶν ὑπὸ καθάρσει τελούντων σχισματικῶν ἐπισκόπων, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν χειροτονηθέντων ἀπὸ τῆς κηρύξεως μέχρι τῆς ἄρσεως τοῦ σχίσματος.

Βάσις τῆς τοιαύτης ἀναγνωρίσεως τοῦ ἐγκύρου τῆς χειροτονίας ἐχρησίμευσεν ἡ ἀνάλογος πρὸς τὴν χρησιμοποιηθεῖσαν προκειμένου περὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος ἀρχὴ τῆς ἀρχικῶς ἐγκύρου τελείσεως τοῦ μυστηρίου. Ὡς δηλαδὴ προκειμένου περὶ τοῦ βαπτίσματος ἐθεωρήθη ἐπαρκὴς ἡ προϋπόθεσις τῆς εἰς τὸν ἐν τριάδι Θεὸν πίστεως καὶ ὁ συνεπὴς πρὸς ταύτην βαπτισμὸς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνεξαρτήτως λεπτομερειακῶν παραλλαγῶν ἢ καὶ ἀντιθέσεων (πολλάκις ὀξυτάτων) εἰς τὴν περὶ τῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος διδασκαλίαν, οὕτω, προκειμένου περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης, ἡ Ἐκκλησία ἀπέβλεψεν εἰς τὰς οὐσιαστικὰς προϋποθέσεις ἀνεξαρτήτως λεπτομερειακῶν παραλλαγῶν καὶ ἀντιθέσεων εἴτε ἐν τῇ διδασκαλίᾳ εἴτε ἐν τῷ τελετουργικῷ τῆς χειροτονίας. Οὕτως ἡ βάσις, ἐφ' ἧς καὶ μόνῃς δύναται ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία νὰ στηρίξῃ τὴν κατ' οἰκονομίαν ἀποδοχὴν τῆς χειροτονίας καὶ ἱερωσύνης τῶν ἑτεροδόξων ἐκκλησιῶν εἶναι πρῶτον μὲν ἡ ἐκ μέρους τούτων ἀναγνώρισις—ἐν τῇ διδασκαλίᾳ των—τοῦ μυστηριακοῦ χαρακτῆρος τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης, καθ' ἣν τοῦτο γενικωτέραν ἔννοιαν περίπου δέχεται καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, δεύτερον δὲ ἡ διατήρησις κατ' ἀδιάκοπον γραμμὴν τῆς ἀποστολικῆς λεγομένης διαδοχῆς καὶ τῆς διὰ ταύτης ἐκδηλουμένης ἐκκλησιαστικῆς συνοχῆς. Ἀμφότερα ταῦτα, ὡς ἀναπτύσσω καὶ εἰς τὴν περὶ τῆς ἐννοίας τῶν μυστηρίων πραγματείαν μου², ἀποτελοῦν *conditio sine qua non* διὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἱερωσύνης τῶν ἑτεροδόξων ἐκκλησιῶν. Ἐφ' ὅσον ταῦτα συντρέχουν, παρέχουν ἱκανὴν βάσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ ἐγκύρου τῆς χειροτονίας τῶν ἐκκλησιῶν τούτων κατ' οἰκονομίαν. Ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ ἀνεγνωρίσθησαν ὡς ἔγκυροι αἱ χειροτονίαι τῶν παλαιότερων αἰρετικῶν, τῶν κληρικῶν αὐτῶν δεκτῶν γενομένων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μὲ τοὺς οὖς κατεῖχον βαθμούς. Ἐπὶ τῇ αὐτῇ βάσει δύναται ἡ Ἐκκλησία σήμερον νὰ κάμῃ δεκτὴν καὶ τὴν χειροτονίαν πασῶν τῶν λεγομένων ἀνατολικῶν

1. Παρὰ Κ. Δουβουινιώτη, Τὰ Μυστήρια σελ. 165.

2. The Orthodox Church and the Sacramental Grace, ἐν The Doctrine of Sacraments, London 1932· p. 247 κ. ἐ. καὶ The Ministry and The Sacraments from the Orthodox point of view, ἐν The Ministry and the Sacraments ἐκδοθὲν ὑπὸ Dunkerley καὶ Haedlam, London 1937 p. 66. κ. ἐ. πρβλ. καὶ Κ. Δουβουινιώτου, Τὰ Μυστήρια σελ. 164—166.

(αίρετικῶν) ἐκκλησιῶν, (κατὰ τὸ πλεῖστον μονοφυσικῶν) καὶ ἰδίᾳ τῆς τῶν Ἀρμενίων, Κοπτῶν, τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἀγγλικανικῆς, ἐφ' ὅσον διὰ τὰς χειροτονίας καὶ τὴν ἱερωσύνην πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τούτων συντρέχει ἀναμφισβητήτως ἡ βᾶσις τοῦ μυστηριακοῦ χαρακτῆρος τῆς ἱερωσύνης, καὶ ἡ διατήρησις τοῦ ἀδιακόπου ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ταύταις τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς.

Βεβαίως καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ θὰ ἐφηρμόζετο ἡ οἰκονομία, καὶ κατ' οἰκονομίαν θὰ ἐγίνοντο αἱ χειροτονίαι αὗται δεκταί, ἢ τυχὸν ὁμῶς ἄνευ λόγου ἄρνησις ἐφαρμογῆς τῆς οἰκονομίας καὶ συνεπῶς ἢ ἀναχειροτόνησις τῶν ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν τούτων προερχομένων, θὰ ἦγε εἰς τὰ αὐτὰ ἄτοπα καὶ θὰ εἶχε τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖον ἔχει ὁ διατασσόμενος ἀναβαπτισμὸς τῶν ἅπαξ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ταύταις βαπτισθέντων. Οὐδὲ δύναται νὰ φαντασθῇ τις ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θὰ ἠδύνατο νὰ θέσῃ ἐν ἀμφιβόλῃ τὴν ἱερατικὴν ἀξίαν τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης, οἰουδήποτε Πατριάρχου Ἀνατολικῆς τινος Ἐκκλησίας (Κοπτικῆς φερ' εἰπεῖν ἢ Ἀρμενικῆς) ἢ καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας, ἐφ' ὅσον, ἀνεξαρτήτως τῶν εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἱερωσύνης ὑφισταμένων διαφορῶν, καὶ αἱ τρεῖς αὗται, ἐκκλησίαι, κατὰ τε τὴν διδασκαλίαν καὶ παράδοσιν δέχονται τὴν μυστηριακὴν ἔννοιαν τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης σχεδὸν ἀπαρράλλaktως ὡς καὶ ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία, οὗτοι δὲ εἶναι τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς κατ' ἀδιάκοπον συνοχὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτῶν φορεῖς καὶ συνεχισταί.

Ἡ Ἐκκλησία βεβαίως δύναται, ἂν θέλῃ, νὰ ἀρνηθῇ νὰ ἀναγνωρίσῃ ὡς ἔγκυρα τὰ μυστήρια ἄλλης ἐκκλησίας (ἰδίᾳ τὸ τῆς ἱερωσύνης) ἢ τὰ κακῶς καὶ ἀντικανονικῶς ἐν αὐτῇ τῇ ἰδίᾳ τελεσθέντα, ἐφ' ὅσον αἱ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῇ ἐκκλησιαστικαὶ ἀνάγκαι δὲν ἐπιβάλλουν εἰς αὐτὴν τοῦτο. Θὰ ἠδύνατο ὁμῶς νὰ ἀναγνωρίσῃ κατ' ἀρχὴν ταῦτα ὡς ἔγκυρα καὶ θὰ τὰ ἐχρησιμοποιεῖ κατ' οἰκονομίαν εὐθὺς ὡς ἐγεννᾶτο ζήτημα ἀνάγκης χρησιμοποίησεώς των. Οὕτως ἐὰν προσήρχοντο, φερ' εἰπεῖν, εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν κληρικοὶ ἄλλης ἐκκλησίας, ὡς αἱ ἀνωτέρω, ἢς τυχὸν τὰ μυστήρια εἶναι καθ' ἑαυτὰ ἔγκυρα, ἢ Ἐκκλησία κατὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῆς θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμοποίησῃ ἢ μὴ τὴν οἰκονομίαν ὡς πρὸς τὴν ἱερωσύνην τῶν προερχομένων τούτων κληρικῶν. Θὰ ἠδύνατο συνεπῶς ἢ Ἐκκλησία νὰ δεχθῇ τούτους ἀπλῶς ὡς λαϊκὰ μέλη αὐτῆς, χωρὶς νὰ χρησιμοποίησῃ τὴν ἱερωσύνην των, ἐφ' ὅσον δὲν θὰ εἶχεν ἀνάγκην κληρικῶν, εὐθὺς ὁμῶς ὡς ἠθελε νὰ χρησιμοποίησῃ τούτους ὡς κληρικούς, ἐφαρμόζουσα τότε τὴν οἰκονομίαν, θὰ τοὺς ἐδέχετο εἰς τὰς τάξεις τοῦ κλήρου ἄνευ χειροτονίας. Περιττὸν νὰ λεχθῇ ὅτι οὐδεμίαν δέσμευσιν ἔχει ἡ Ἐκκλησία, ὡς κακῶς καὶ κοινῶς πιστεύεται,

εἰς τὸ νὰ προβῆ, ἂν θέλῃ καὶ κρίνῃ σύμφορον εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν ὀργανισμόν, εἰς ἀναχειροτόνησιν, διότι ἡ πράξις αὕτη δὲν θὰ ἐλογίζετο ἀνὰ ἄλλὰ ἀπ' ἀρχῆς χειροτονία. Ἐὰν δὲ ἡ Ἐκκλησία, προκειμένου περὶ βαπτίσματος, κατὰ τὰς ὑπαρχούσας ἀνάγκας καὶ περιστάσεις διατάσῃ τὸν ἀναβαπτισμόν, (ὅστις δὲν πρέπει νὰ λέγεται ἀναβαπτισμός, διότι τοιοῦτον δὲν θὰ διέτασσε ἡ Ἐκκλησία, ἀλλ' ἐξ ὑπαρχῆς βάπτισμα), κατ' ἀνώτερον λόγον δύναται αὕτη, ἀρνούμενη τυχὸν τὴν ἐφαρμογὴν τῆς οἰκονομίας, δι' οὓς λόγους ἡ ἰδία ἐξετίμησε, νὰ διατάξῃ τὴν ἐξ ὑπαρχῆς χειροτονίαν τοῦ περὶ οὗ πρόκειται, χωρὶς τοῦτο νὰ θεωρηθῆ ἢ χαρακτηρισθῆ καὶ ὡς ἀναχειροτόνησις. Τοῦτο, ἡ καιρικὴ δηλ. ἀναβολὴ τῆς χρησιμοποίησεως τῆς οἰκονομίας, δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ἐπὶ τῇ ὁμαδικῇ προσελεύσει εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ κλήρου καὶ τοῦ ποιμνίου ἄλλης τινὸς ἑτεροδόξου ἐκκλησίας εἰς τὴν ὀρθόδοξον, ἢ ἐπὶ τῇ ἐνώσει μετ' ἄλλης ἐκκλησίας, καὶ τοῦτο διότι οἱ κληρικοὶ οὗτοι θὰ ἦσαν ἐκ τῶν προτέρων τοποθετημένοι εἰς τὰς ὀργανικὰς αὐτῶν θέσεις, αἵτινες οὕτως θὰ ἐθεωροῦντο ὡς εἰς τὸν ὀργανισμόν τῆς Ἐκκλησίας ἐγκεντρωθεῖσαι καὶ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ γεννηθῆ ζήτημα χρησιμοποίησεώς των, ἅπαξ κατ' ἀρχὴν ἀνεγνωρίσθη ἡ χειροτονία των ὡς ἔγκυρος.

Ἡ γνώμη τοῦ Κ. Δυοβουνιώτου, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὡς ταμιοῦχος τῆς θείας χάριτος δύναται νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰ μυστήρια καὶ τὴν ἱερωσύνην καθόλου σχισματικῶν ἢ αἰρετικῶν, παρ' οἷς ταῦτα δὲν τελοῦνται κανονικῶς ἢ διεκόπη ἢ ἀποστολικὴ διαδοχὴ, καὶ τάνάπαλιν¹, γνώμη πολλαχῶς παρὰ τῶν ξένων καὶ ἰδίᾳ τῶν Ἀγγλικανῶν συζητηθεῖσα², μοι φαίνεται ὡς μὴ δυναμένη νὰ ὑποστηριχθῆ σοβαρῶς, διότι οὔτε εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν δύναται ἡ ἐκκλησία νὰ κάμῃ μυστήρια τὰ μὴ ὄντα καθ' ἑαυτὰ μυστήρια, οὔτε νὰ ἀρνηθῆ τὰ τυχὸν ὄντα ὡς μὴ ὄντα, καὶ δι' ἄλλους μὲν λόγους, κυρίως δμως διότι τὴν ἐν τοῖς μυστηρίοις χάριν δὲν παρέχει ἡ Ἐκκλησία, ἀλλ' ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ δ' Ἐκκλησία ὡς διαχειριστὴς αὐτῆς ἀπονέμει αὐτὴν καὶ ταύτην τυχὸν ὑπάρχουσαν ἢ μὴ (ἀδιάφορον πῶς) ἀναγνωρίζει ἢ ἀπαρνείται.

Ὁ Δυοβουνιώτης ἐν τῇ «Περὶ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου καὶ τοῦ κύρους τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν» διατριβῇ αὐτοῦ ὁμιλῶν περὶ οἰκονομίας³, ζήτημα τὸ ὁποῖον, ὡς λέγει, ἐξήτασε λεπτομερῶς καὶ ἐπισταμένως, καταλήγει εἰς τὰ αὐτὰ ἀπολύτως συμπεράσματα, εἰς ἃ καὶ εἰς τὴν σχε-

1. Κ. Δυοβουνιώτου, Τὰ Μυστήρια σελ. 165.

2. Douglas, ἐνθ' ἀνωτέρω, Haedlam, ἐνθ' ἀνωτέρω καὶ Μητροπολίτου Θυατείρων Γερμανοῦ ἐν τῷ ἐν «Πανταίνω» ἄρθρῳ, ἐνθ' ἀνωτέρω.

3. Σελ. 19 - 24.

τικὴν ἀνάπτυξιν ἐν τῷ «Περὶ Μυστηρίων» ἔργῳ αὐτοῦ. Κακῶς ὁμοίως ὁ Δ. ἀποδίδει τὴν ἀστάθειαν τῆς Ἐκκλησίας ὡς πρὸς τὴν ὅτι μὲν ἀναγνώρισιν ὅτι δὲ ἀπόρριψιν τῶν μυστηρίων ἄλλων ἐκκλησιῶν, εἰς τε παλαιότεραν (τῶν διαφορῶν αἰρετικῶν) καὶ εἰς νεωτέραν (τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας) ἐποχὴν, εἰς τὴν δύναμιν ἣν ἔχει ἡ Ἐκκλησία, ὡς ταμιούχος τῆς θείας χάριτος, νὰ ἀναγνωρίζῃ ἄλλοτε μὲν ἔγκυρα μυστήρια ὡς ἄκυρα καὶ ἄλλοτε ἄκυρα ὡς ἔγκυρα. Ἡ θεωρία αὕτη, κατ' ἐμὴν γνώμην, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἀνέπτυξα, δὲν εὐσταθεῖ, διότι ἀστάθεια καὶ ἀμφιταλάντευσις ἐπὶ δογματικῶν ἀληθειῶν δὲν χωρεῖ, ἀλλοίμονον δὲ ἂν ἡ Ἐκκλησία τοιαύτην παρουσιάζει ἀστάθειαν εἰς καίρια τῆς πίστεως ζητήματα, ὡς εἰς τὴν διὰ τῶν μυστηρίων μετάδοσιν τῆς θείας χάριτος καὶ δὴ τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος. Καὶ πῶς ἐφ' ὅσον ἄκυρόν τι καθ' ἑαυτὸ μυστήριον, δι' οὗ, προφανῶς λόγῳ τῆς ἀκυρότητος αὐτοῦ, δὲν μετεδόθη ἡ θεία χάρις, πῶς διὰ τῆς ἐκ τῶν ὑστέρων ἀναγνωρίσεως αὐτοῦ ὡς ἐγκύρου ὑπὸ τῆς ταμιούχου τῆς χάριτος Ἐκκλησίας θὰ ἐδίδετο εἰς αὐτὸ διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως ταύτης ἡ μεταδοτικὴ τῆς θείας χάριτος δύναμις; Ἡ ἀναγνώρισις ἢ ἔγκυρον τὸ ἄκυρον ποιοῦσα ποῦ ἀναφέρεται, εἰς τὴν μὴ μεταδοθεῖσαν χάριν (ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ἀκύρου μυστηρίου) ἢ εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ ἀκύρου καὶ ἀντικανονικοῦ τύπου; Εἰς τὴν πρώτην προφανῶς ὄχι, ὡς μὴ ὑπάρχουσιν· ἀλλ' εἰς τὴν δευτέραν; τότε θὰ ἔπρεπε νὰ δεχθῆ τις μαγικὴν τινα, οὕτως εἰπεῖν, ἐπενέργειαν τῆς ἀναγνωρίσεως, ἣτις ζωοποιεῖ τὸν τύπον καὶ καθιστᾷ αὐτὸν ἱκανὸν νὰ μεταδίδῃ χάριν ἀναδρομικῶς. Οὕτω πρεσβεύει κατὰ σχολαστικὴν ἀντίληψιν καὶ ὁ Ἀνδροῦτσος καὶ ὁ Γεωργιάδης¹. Ἀλλὰ τοιοῦτόν τι δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑποστηριχθῆ σοβαρῶς².

Ὁρθότερον ἐν προκειμένῳ ὁ ὑπὸ τοῦ Δυοβουνιώτου ἀντικρουόμενος Γεωργιάδης, εἰ καὶ κατὰ τὸ πρῶτον μέρος τῆς σκέψεώς του καὶ οὗτος ὅλως ἐσφαλμένως καὶ ἐπηρεασμένος ὡς καὶ ὁ Δυοβουνιώτης ἀνεπαισθήτως ἐκ δυτικῶν σχολαστικῶν θεωριῶν, ἀποφαίνεται, ὅτι «ἡ Ἐκκλησία δύναται τὸ μὴ φύσει ἄκυρον νὰ καταστήσῃ ἔγκυρον [διὰ τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα ἀδύνατον] καὶ σωτήριο θυματουργικῶς [λέγε μαγικῶς] ἀναζωογονοῦσα αὐτό, ἀλλὰ τὸ φύσει ἔγκυρον καὶ σωτήριο δὲν δύναται νὰ καταστήσῃ ἄκυρον, διότι ὅστις ἐσώθη ὑπὸ τοῦ

1. Χρ. Ἀνδροῦτσου, Δογματικὴ, σελ. 307, Δ. Γεωργιάδης, ἐνθα κατωτέρω, σελ. 31.

2. Πρβλ. καὶ ὀρθοτάτην σχετικὴν γνώμην Βασιλείου Ἀντωνιάδου, παρὰ Β. Στεφανίδη, Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, Ἀθήναι 1948, σελ. 568 ἐν ὑποσημειώσει. Αἱ δύο ἔτεροι θεμελιώδεις ἀρχαὶ τὰς ὁποίας σχετικῶς πρὸς τὰς Ἀγγλικανικὰς χειροτονίας ἀναπτύσσει ὁ Ἀντωνιάδης (αὐτόθι) δὲν εὐσταθεοῦν, ἡ μὲν πρώτη διότι γεννάται πλέον ζήτημα περὶ τῆς κανονικῆς ἢ μᾶλλον ἰσχυρᾶς χειροτονίας τοῦ Parker, ἡ δὲ δευτέρα διότι ἡ οἰκονομία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐφηρμόσθη πάντοτε περιπτωτικῶς.

Κυρίου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καταδικασθῆ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας»¹. Ἀλλὰ ἂν ἡ σκέψις αὕτη κατὰ τὸ πρῶτον αὐτῆς μέρος δὲν εὐσταθῆ, κατὰ τὸ δεύτερον εἶναι ὀρθή, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὡς ταμιουῆχος τῆς θείας χάριτος οἶονεὶ διαχειρίζεται ταύτην, ἀλλὰ δὲν εἶναι αὕτη ἣτις τὴν παραχωρεῖ καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἅπαξ διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνεργείας παραχωρηθεῖσαν δὲν δύναται νὰ τὴν ἀφαιρέσῃ. Διὰ τοῦτο δὲ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ καὶ ὁ τύπος τῆς παροχῆς τῆς θείας χάριτος διὰ τῶν μυστηρίων δὲν εἶναι ὡς ἐν τῇ Δυτικῇ «ἐγὼ σὲ βαπτίζω, σὲ χειροτονῶ κλπ.» (δηλ. τὰ ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας), ἀλλὰ «ἡ θεία χάρις προχειρίζεται, ἢ βαπτίζεται, κλπ.» (δηλ. ὁ Θεὸς παρέχει τὴν χάριν του διὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ταύτην ἐκπροσωποῦντων ὀργάνων της). Ἡ χάρις αὕτη εἶναι καὶ μένει πάντοτε κτῆμα οἶονεὶ τοῦ Θεοῦ, ἢ δὲ Ἐκκλησία, ὡς οὔτε παραχωρεῖ ἐξ ἑαυτῆς, οὔτω καὶ οὐδὲν δικαίωμα ἔχει ἅπαξ δοθεῖσαν χάριν νὰ τὴν ἀφαιρέσῃ, διότι δὲν εἶναι τι τὸ ὅποιον δίδει ἐξ ἑαυτῆς, διὰ νὰ δύναται καὶ νὰ τὴν ἀφαιρέσῃ. Συνεπῶς πρέπει νὰ γίνεταί σαφῆς καθορισμὸς τῆς ἐννοίας τῆς μεταδόσεως καὶ ἀφαιρέσεως τῆς θείας χάριτος.

Διὰ τοῦτο διὰ τῆς καθαιρέσεως ἡ Ἐκκλησία ὡς ταμιουῆχος δὲν ἀφαιρεῖ τὸ θεῖον χάρισμα, τὸ ὅποιον δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀφαιρέσῃ, ὡς μὴ ἀνήκον εἰς αὐτὴν καὶ ὡς μὴ ἐξ αὐτῆς δοθὲν ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἀπλῶς ἀναστέλλει ὅ,τι ἀνήκει εἰς τὴν ἐξουσίαν της, τὴν ἐνέργειαν δηλ. τῆς δι' αὐτῆς δοθείσης θείας χάριτος, διότι ἐπὶ ταύτης καὶ μόνῃς εἶναι διαχειριστῆς, ταμιουῆχος καὶ οἰκονόμος, διὰ τοῦτο δὲ καὶ «οἰκονόμος» τῆς θείας χάριτος ὀνομάζεται. Τὶ δὲ ἀποβαίνει τὸ μὴ ἀφαιρούμενον χάρισμα, ὁ Θεὸς οἶδε, καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι ἀφοῦ δὲν ἀφαιρεῖται ἄρα παραμένει! Κατὰ ταῦτα ὁ καθηρημένος θεωρούμενος ὡσπερ λαϊκὸς διὰ τὴν παντελῆ καὶ ἀδιαφιλονείκητον ἀναστολὴν τῆς ἐνεργείας τῆς θείας χάριτος δὲν δύναται νὰ γίνῃ ὄργανον μεταδόσεως τῆς θείας χάριτος, τὰ δὲ ὑπ' αὐτοῦ τελούμενα εἶναι, ὡς ὀρίζουν οἱ ἰ. κανόνες, ἀπολύτως ἄκυρα καὶ ἀνενέργητα καὶ θεωροῦνται ὡς μὴ γενόμενα. Καὶ ναὶ μὲν δὲν ἀναχειροτονεῖται ὁ καθαιρεθεὶς ἐν περιπτώσει ἀποκαταστάσεως δι' ἄρσεως τῆς καθαιρέσεως, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι καὶ τὸ χάρισμα ἐξακολουθεῖ ὑφιστάμενον, διότι καὶ τυχὸν κατὰ τὴν ἀνεξερεῦνητον βουλήν τοῦ Θεοῦ ὑφιστάμενον, διὰ τὴν

1. Δημ. Γεωργιάδου, Τὸ βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν (ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Ν. Σιών» ἐν Ἱεροσολύμοις 1924) σελ. 13. Καὶ ὁ Puller ἐν τῷ περιφῆμῳ αὐτοῦ συγγράμματι *The primitive saints and the see of Rome 1914* διασχυρίζεται ὅτι οἱ ἀνατολικοὶ πατέρες δέχονται ὅτι ἡ Ἐκκλησία διὰ τῆς ἀθθεντίας αὐτῆς δύναται νὰ ποιῆσῃ ἔγκυρον πᾶν ὅ,τι εἶνε ἄκυρον (σελ. 63), ἀλλ' ὁ δισχυρισμὸς αὐτὸς δὲν ἀποδεικνύεται.

ταμιούχον ἢ μᾶλλον οἰκονόμον τῶν ἱερῶν μυστηρίων Ἐκκλησίαν παύει ἀποτελοῦν βάσιν περαιτέρω ἱερατικῆς ἐνεργείας, διὰ τῆς ἄχρι καιροῦ ἀναστολῆς αὐτοῦ. Κατὰ ταῦτα ἡ Ἐκκλησία ὡς οὔτε ἀφαιρεῖ τὸ χάρισμα διὰ τῆς καθαιρέσεως, οὕτω οὔτε καὶ ἐγκολάπτει (κατὰ ρωμαϊκὴν σχολαστικὴν ἀντίληψιν) σφραγίδα ἢ χαρακτῆρα ἀνεξάλειπτον —character indelebilis—διὰ τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου, ἣν θεωρίαν φαίνεται ἀποδεχόμενος ὁ Δυοβουνιώτης.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοθεῖσα διὰ τῆς Ἐκκλησίας χάρις ὑφίσταται ἢ μὴ, ὡς αὐτὸς ὁ δοὺς Θεὸς οἶδε καὶ θέλει, ἢ δὲ Ἐκκλησία, ὡς ἀπλῆ οἰκονόμος τῶν μυστηρίων διὰ τὴν εὐστάθειαν αὐτῆς αἴρει τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς, ὡς αὕτη θεωρεῖ τοῦτο ἀναγκαῖον καὶ πρέπον. Καὶ αὕτη μάλιστα ἢ τέλεισι καὶ οἰκονομίᾳ τῶν μυστηρίων καὶ ἰδίᾳ τοῦ τῆς ἱερωσύνης δὲν τελεῖται κατ' ἀπλὴν βούλησιν καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ὀργάνων αὐτῆς, ἀλλὰ μόνον ὅταν συντρέχουν αἱ ἀναγκαῖαι προϋποθέσεις, αἵτινες μὴ ὑπάρχουσαι ἐμποδίζουσι ἀπολύτως τὴν Ἐκκλησίαν νὰ τελέσῃ τὰ τὴν χάριν παρέχοντα μυστήρια. Ἄν δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὄργανα κατάχρησιν ποιούμενα τῆς θέσεως αὐτῶν δι' ἀντικανονικῆς καὶ ἀσεβοῦς αὐτῶν ἐνεργείας ἐμφανίσουν τὴν Ἐκκλησίαν ὡς χορηγοῦσαν τὴν θ. χάριν κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, τότε, ἐπειδὴ Θεὸς οὐ μυστηρίζεται, ἢ χάρις ἀπλούστατα δὲν χορηγεῖται καὶ τοῦτο εἶναι ἢ κυρίως καὶ οὐσιαστικὴ ἔννοια τῶν ἀντικανονικῶς τελεσθέντων μυστηρίων. Καὶ ἢ σκέψις δ' αὕτη, ὅτι δῆθεν ὁ καθηρημένος ἔχει τὴν δύναμιν νὰ χειροτονῇ καὶ νὰ τελῇ καθόλου τὰ μυστήρια, διότι ἐξακολουθεῖ κατέχων τὸ χάρισμα τῆς ἱερωσύνης, εἶναι οὐ μόνον ἀνόητος, ἀλλὰ καὶ ἀνίερος θεωρία καὶ σκέψις, διότι ἀλλοίμονον ἂν ὁ οἰοσθήποτε ἐκμεταλλευτῆς τῶν ἱερῶν καὶ ὁσίων θὰ καθώριζε διὰ τῆς ὑποτιθεμένης μαγικῆς ἐνεργείας τῆς δῆθεν ἐν ἑαυτῷ ἀνεξαλείπτως παραμενούσης θείας χάριτος αὐτὴν τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, ἐν οὐδεμίᾳ δὲ τούτου ἀντιλογίᾳ. Ὡς ἐλέχθη, ἢ Ἐκκλησία δὲν ἀφαιρεῖ τὴν θείαν χάριν, διότι αὕτη εἶναι τοῦ Θεοῦ καὶ Ἐκεῖνος καθορίζει ἂν ἢ χάρις αὕτη ἀφηρέθη ἢ ὄχι, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἢ χάρις καὶ παραμένει. Αὐτὸ εἶναι τοῦ Θεοῦ ζήτημα, ἢ δὲ χάρις του ὑφίσταται ἢ μὴ κατὰ τὴν θείαν Του βούλησιν. Δὲν ἀναγγέλλει δὲ διὰ μέσου τινὸς τὴν ἀπόφασίν Του ἐν προκειμένῳ τῇ Ἐκκλησίᾳ. Συνεπῶς ἢ Ἐκκλησία εὐρισκομένη πρὸ ἐνόχου κληρικοῦ καὶ ἀναξίου τῆς ἱερωσύνης, τῷ ἀφαιρεῖ ὃ ἔχει δικαίωμα, τὴν ἐνέργειαν δηλονότι τῆς χάριτος, ὃ δ' οὕτως ἀπογυμνωθεὶς τῆς ἱερατικῆς ἐξουσίας θεωρεῖται καὶ εἶναι λαϊκὸς καὶ οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἢ δύναμιν ἔχει νὰ ἱερατεύῃ, ἐφ' ὅσον ἢ μόνῃ πρὸς τοῦτο ἔχουσα ἐξουσίαν δύναμις ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτοῦ τὸ δικαίωμα τοῦτο. Ἄν ἢ Ἐκκλησία ἔπειτα, ἐκτιμήσασα τυχὸν τὴν μετάνοιαν τοῦ ἁμαρτήσαντος καὶ τιμωρηθέντος, καὶ δι' ἄλ-

λους λόγους ἄρη τὴν καθαίρεσιν, τότε δὲν ἀναχειροτονεῖ τοῦτον κατὰ κανόνα. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδαμῶς σημαίνει ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐπανευρίσκει ἐν τῷ τέως καθηρημένῳ κληρικῷ τὴν αἰωνίως δῆθεν ὑπάρχουσαν ἀνεξάλειπτως θεῖαν χάριν, ἀλλ' ἀπλῶς ταύτην ἀρχικῶς παραχωρηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καθ' ἣν μόνην δύναμιν ἔχει, ποιεῖ καὶ πάλιν ἐνεργητικὴν, οὐχὶ διὰ τὸ ἀνεξάλειπτον αὐτῆς μὴ ἀναχειροτονοῦσα αὐτόν, ἀλλὰ τῇ οἰκονομίᾳ χρωμένη, ἣν ἄλλως καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ μὴ χρησιμοποιήσῃ. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην δύναται ἂν θέλῃ ἡ Ἐκκλησία, ἄνευ πολλῆς συζητήσεως καὶ νὰ ἀναχειροτονήσῃ, χωρὶς οὔτε κἂν νὰ πρόκειται περὶ ἀναχειροτονίας, ἀλλὰ περὶ νέας χειροτονίας καὶ οἶονεὶ ἀνανεώσεως τοῦ χαρίσματος, ὡς προκειμένου, κατ' ἀναλογίαν καὶ περὶ τοῦ τυχόν διενεργουμένου ἀναβαπτισμοῦ.

Ἐπειτα χρειάζεται προσοχὴ εἰς τὴν χρησιμοποίησιν ἐν προκειμένῳ τῶν ὄρων «Ἐκκλησία» καὶ «ἐκκλησιαστικὰ ὄργανα». Λέγοντες ὅτι ἡ Ἐκκλησία κηρύσσει ἔγκυρα τὰ ἄκυρα κλπ., ποίαν ἐκκλησίαν νοοῦμεν; Προφανῶς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὄργανα, ἀλλὰ ταῦτα, ὡς ἐν πᾶσι καὶ ἐν προκειμένῳ, ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ ἔχουν, ὡς γνωστόν, λίαν περιορισμένην αὐθεντίαν καὶ δύναμιν. Καὶ ἐφ' ὅσον ἐπὶ ἤττονος σημασίας ζητημάτων ἢ ἀτομικῆ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὀργάνων ἐνέργεια δὲν θὰ ἤρκει διὰ τὴν λύσιν αὐτῶν, πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀναγνωρισθῇ τόσον τεραστία δύναμις εἰς αὐτὰ προκειμένου περὶ ἀνακηρύξεως ὡς ἐγκύρων ἀκύρων μυστηρίων, ὧν ἡ οὐσία περιλαμβάνεται εἰς τὴν σφαιρὰν τοῦ δόγματος; Κατ' οὐσίαν λοιπὸν ὁ Α ἐπίσκοπος ἢ ἡ Β διοικοῦσα σύνοδος δὲν δύναται νὰ ἀνακηρύξῃ ὡς ἔγκυρα καὶ συνεπῶς ὡς σφύζοντα ἐκκλησιαστικὰ μυστήρια, τὰ ὅποια ὡς ἐτελέσθησαν, οὐδὲ κἂν μυστήρια δύνανται νὰ ὀνομασθοῦν.

Κατὰ ταῦτα, τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὄργανα ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύνανται νὰ κηρύξουν ἄκυρα μυστήρια ἔγκυρα καὶ ἔγκυρα ἄκυρα, ἀλλ' ἀπλῶς, ὡς «οἰκονόμοι μυστηρίων» ἐφαρμόζοντα τὴν οἰκονομίαν, ἀναγνωρίζουν τὰ μυστήρια, ἅτινα ἐτελέσθησαν ἔξω τῆς Ἐκκλησίας ἢ ἀντιθέτως πρὸς τὴν κρατοῦσαν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν ὡς ἔγκυρα καὶ δὴ ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν τέλεσιν αὐτῶν συνέτρεχον αἱ ἀναγκαῖαι καὶ γνωσταὶ προϋποθέσεις. Ἡ κατ' οἰκονομίαν λοιπὸν ἀναγνώρισις τῶν τοιούτων μυστηρίων οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ τὴν σχολαστικὴν διδασκαλίαν περὶ τοῦ ἀνεξάλειπτου τῆς ἱερωσύνης, ἣ ὅποια ἦτο καὶ παραμένει ἄγνωστος εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ σκέψιν' καὶ ἀπαράδεκτος. Κατὰ τὴν ἐν προκειμένῳ ἐφαρμοζομένην οἰκονομίαν παραλείπεται ἢ ἐκ νέου τέλεσις τοῦ μυστηρίου, ἐφ' ὅσον ὑφίστανται αἱ ἀπαιτούμεναι προϋποθέσεις, τὰ δ' ἀποτελέσματα τοῦ οὕτω κατ' οἰκονομίαν ἀναγνωριζομένου μυστηρίου θεωροῦνται ἔγκυρα καὶ κανονικά, μόνον ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἢ κατ' οἰκονομίαν ἀναγνώρισις αὐτῶν. Μὴ ὑπαρχούσης ταύτης, θεωροῦνται ἄκυρα καὶ ἀντικανονικά καὶ

ὡς μηδέποτε γινόμενα· οὐδείς δὲ δικαιούται νὰ προβάλη, ἐπὶ τῇ βάσει ὑποθετικῶν δῆθεν δογματικῶν θεωριῶν, εἴτε ἀπλῶς δανείων ἐκ τῆς ἔξωθεν θεολογίας εἴτε καὶ ἐσφαλμένως ἐκ ταύτης ἀναπτυχθεισῶν, ἀξιώσεις ἀναγνωρίσεως μὴ ὑπάρχοντος κύρους. Ὁ καθηρημένος μέχρι τῆς στιγμῆς αὐτῆς τῆς διὰ τῆς νομίμου καὶ κανονικῆς ἀρχῆς ἀρσεως τυχόν τῆς καθαιρέσεως του εἶναι ἀσυζητητὴ λαϊκὸς καὶ οὐδεμίαν οὐδὲ κατὰ διάνοιαν ἱκανότητα ἱερατικῆς ἐξουσίας ἔχει, ἢ δὲ κατ' οἰκονομίαν μὴ ἀναχειροτόνησίς του οὐδὲν δίδει αὐτῷ δικαίωμα ἀπαιτήσεως ἀναδρομικῶς ὑφισταμένης δῆθεν καὶ σκιώδους κἂν ἱερατικῆς ἐξουσίας. Κατὰ ταῦτα ἢ μὴ ἀναχειροτόνησις τοῦ ἀπὸ τῆς καθαιρέσεως ἀνακαλουμένου εἶναι καθαρὸν ἔργον οἰκονομίας καὶ οὐδὲν πλέον, ὃ ἐστὶ, μὴ ἐφαρμοζομένης ταύτης, οὐδεμία ἱερατικὴ ἰδιότης καὶ συνεπῶς ἐξουσία ὑφίσταται.

Ἡ ἐφαρμογὴ δ' αὕτη τῆς οἰκονομίας ἐπὶ τῶν μυστηρίων, μόνον ἐπὶ φύσει ἐγκύρων μυστηρίων ἔξω ἢ καὶ ἔσω τῆς Ἐκκλησίας τελεσθέντων χωρεῖ καὶ περιορίζεται ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου τοῦ ἔξω ἢ ἔσω τῆς Ἐκκλησίας, οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τυχόν ὀπωσδήποτε ἀκύρως τελεσθέντων μυστηρίων, ἄνευ δηλ. τῶν ἀπαιτουμένων προϋποθέσεων.

Παραλείπω τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐννοίας «ἔξω τῆς Ἐκκλησίας», ἣτις θὰ ἔφερον ἡμᾶς εἰς μακροτάτην ἀνάπτυξιν ἔξω τῶν ὁρίων τῆς μετὰ χεῖρας μελέτης. Τοῦτο δὲ μόνον τονίζω, ὅτι τὰ οὕτω κατ' οἰκονομίαν γινόμενα δεκτὰ μυστήρια, διὰ τῆς θείας χάριτος τελειοποιοῦνται εἰς ὅτι, ἔξωθεν τῆς Ἐκκλησίας τελεσθέντα, ἐλλειπῶς ἐτελέσθησαν. Τοῦτο δέχεται καὶ ὁ Κ. Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων¹ καὶ ὁ Στέφανος Καραθεοδωρῆς². Ὁρθῶς κατὰ τὰ ἄλλα καὶ συνεπῶς πρὸς τὰ ἀνωτέρω ὁ Δουβουινιώτης δι´σχυρίζεται ὅτι «ἐὰν τὰ μυστήρια, ἅτινα ἢ Ἐκκλησία δέχεται ὡς ἔγκυρα, ἐφαρμόζουσα ἐπ' αὐτῶν τὴν οἰκονομίαν, ἦσαν καθ' ἑαυτὰ ἔγκυρα, ἢ ἐφαρμογὴ τῆς οἰκονομίας θὰ ἦτο περιττή»³. Γνωστὸν ἄλλως τε εἶναι ὅτι λόγοι ἀμύνης (διὰ τὸν διεξαγόμενον προσηλυτισμόν), ἐξηνάγκασαν τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν νὰ θεωρῇ πολλάκις τὰ μυστήρια καὶ αὐτὸ τὸ βάπτισμα τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας περιστατικῶς ὡς ἄκυρα.

1. Κωνσταντίνου Οἰκονόμου, Σφζόμενα, τόμος Α' σελ. 512.

2. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ, Παπικὸς ἔλεγχος, τόμος Γ' σ. 51.

3. Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 21. Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἀρθρου τοῦ Μητροπολίτου Θουατσίρων Γερμανοῦ, «Περὶ τοῦ κύρους τῶν προτεσταντικῶν χειροτονιῶν καὶ τῶν ὀρθοδόξων». («Πάντατος» 24 Νοεμβρίου 1932, ἀριθ. 47, ἔτος ΚΔ' σελ. 765—770), ἐν ᾧ κυρίως περιέχεται ὡς ἀντίρρησης πρὸς τὸν ὡς ἄνω δι´σχυρισμόν τοῦ Δουβουινιώτου ἐξ ὀρθοδόξου ἐπόψεως, ἢ ἀπὸ μέρους τοῦ ἀμερικανοῦ Γουλ. Ντουπς πρόσκλησις πρὸς τὸν Δουβουινιώτην νὰ ἀποσαφηνίσῃ τὴν γνώμην του, ὁ Δουβουινιώτης ἔγραψε τὸ ἀρθρον αὐτοῦ «Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ οἰκονομία ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου» («Ἐκκλησία» τῆς 2 Φεβρουαρίου 1933, ἀριθ. 4-5, ἔτος ΙΑ' σελ. 34 κ. ἑ.). Ἐν τῷ ἀρθρῷ τούτῳ προχπέμπων κυρίως εἰς τὴν ἀνωτέρω διατριβὴν αὐτοῦ καὶ εἰς